

Het bestuur van Herkenning nodigt u uit voor de presentatie van
Kinderen van foute ouders. Hun verhaal

Op verzoek van Herkenning heeft Chris van der Heijden een boek geschreven dat is gebaseerd op de verhalen die op het Verhalenarchief bij het Nationaal Archief zijn geplaatst.

De presentatie is op
**Donderdag 10 april a.s om 14.30 bij het Nationaal Archief
Prins Willem-Alexanderhof 20,
Den Haag.**

Het belooft een levendige en interessante middag te worden, waarin aandacht voor de ervaringen van onszelf centraal staat. Juist in deze periode van het jaar kan dat voor ieder van ons van belang zijn. Na afloop kunt u het boek kopen en als u wilt laten signeren. En er is ook gelegenheid om elkaar nog informeel te spreken. De zaal is open vanaf 14.00 uur.

Als u van plan bent te komen, meld U dan aan op
secretariaat@werkgroepherkenning.nl of via secretariaat Werkgroep Herkenning, Postbus 11319, 2301 EH LEIDEN

We hopen u daar te zien!

VAN DE REDACTIE

Dit Bulletin beginnen we met een woord ter herinnering aan Mieke de Groot. Zij heeft heel veel voor haar lotgenoten gedaan en Pieter Kempers heeft dat voor ons treffend verwoord.

Op 20 november werd zowel in Londen als in Stockholm in een korte plechtigheid aandacht geschonken aan kinderen van de oorlog, van toen en nu.

Op de donateursdag werd het gastsprekersproject toegelicht door Gemma Groot Koerkamp. In dit bulletin een samenvatting hiervan.

Op 27 november werd in Vught Barak 1B geopend; een bijeenkomst van saamhorigheid ging eraan vooraf.

Lenie Hanse-Bolle schreef in Cogiscope over NSB-kinderen.

We geven u twee boekaankondigingen door, van resp. Frieda Hollander en Henk Eefting.

In dit nummer heel veel aandacht voor de boeken van Ismee Tames 'Doorn in het vlees' en van Helen Grevers 'Van landverraders tot goede vaderlanders', door stemmen uit de pers en door reacties uit eigen kring, van Cuny Holthuis en Dineke Swart.

Ik las twee boeken die zich afspelen in families met 'Indische roots'. Beide auteurs stooten op een muur van zwijgen, verdonkeremanen en onwil om het niet-zo-fraaie verleden onder ogen te zien. Beiden geven mogelijke redenen voor deze waarschijnlijk typische Nederlandse trek.

Tenslotte een stuk waarin oorlogservaringen van Britse en Duitse kinderen worden vergeleken.

We hopen dat u dit nummer met genoegen leest.

Namens de redactie,
Gonda Scheffel-Baars

Informatie over de Werkgroep Herkenning

Secretariaat:

Postbus 11319
2301 EH Leiden
06-37134847
email: secretariaat@werkgroepherkenning.nl
Adreswijziging s.v.p. aan het secretariaat

Landelijke hulptelefoon:

06 33057003

Bestuur:

Cuny Holthuis-Buve, voorzitter
Rik van Burken, penningmeester
Ab van Aldijk, secretaris
Jeanne Diele-Staal, lid

Regiocoördinatoren:

Groningen	Jurriën Oortwijn	050 3110955
Flevoland	Pragit Koot	0320 412116
Brabant	Hans van Hoof	0413 475838
Limburg	Margreet Vorstenbosch	046 4373822
Zuid-Holland	Dirk Mostert *	010 2622645
Salland & Twente	Arjen de Groot	053 4344801

* b.g.g. het secretariaat

Contactpersoon partners van:

Joke Snijders 033 4617673

Contact Kinderen van Duitse Militairen:

Ab van Aldijk 023 5240898 of 06 533382670

Redactie Bulletin:

Cuny Holthuis-Buve
Gonda Scheffel-Baars, hoofdredacteur
gonda.scheffel-baars@werkgroepherkenning.nl

Webmaster:

Rik van Burken

Voor het laatste nieuws over activiteiten van de Werkgroep Herkenning en over andere zaken die voor de doelgroep van Herkenning van belang kunnen zijn, raadpleeg de website:
www.werkgroepherkenning.nl

Donateur worden van Herkenning?

U kunt donateur worden van de Stichting Werkgroep Herkenning. U ontvangt dan ons informatiebulletin dat eens per kwartaal verschijnt. Ook kunt u deelnemen aan de activiteiten die onze Stichting organiseert. De Stichting vraagt van de donateurs een jaarlijkse bijdrage van € **20,00**. In verband met de hoge portokosten wordt aan donateurs die het Bulletin per post ontvangen € 27,50 gevraagd.

Een hogere bijdrage is uiteraard welkom.

Kunt u een bedrag van € 20,00 niet missen, dan mag dat echter geen belemmering zijn om u te laten inschrijven, elke andere lagere bijdrage is welkom.

U kunt uw bijdrage storten op

rekeningnummer NL24INGB0005285797, ten name van **Stichting Werkgroep Herkenning**,

■ onder duidelijke vermelding van uw naam en adres ■ (zeker bij telebankieren is dit heel belangrijk!) en voor welk doel.

Mocht u vragen hebben omtrent deze procedure, neem dan contact op met de penningmeester:
06-46150270 of

rik.van.burken@werkgroepherkenning.nl

Bijdragen inzenden voor het Bulletin:

De redactie bekijkt binnengekomen stukken op:

- goede leesbaarheid
- eenduidigheid wat de inhoud betreft
- lengte van de tekst in verhouding tot de beschikbare ruimte

Indien nodig wordt met de schrijver van de tekst overleg gepleegd.

De inhoud van de stukken mag niet strijdig zijn met de doelstellingen van Herkenning.

Als een bijdrage van iemand wordt opgenomen, geldt dat de redactie voor de inhoud ervan geen verantwoordelijkheid draagt.

Verdere informatie in het colofon op de laatste pagina van dit Bulletin

TER NAGEDACHTENIS AAN MIEKE DE GROOT

Mieke is er niet meer. De laatste keer dat we een bijeenkomst zouden hebben bij Arjen en Mieke is het afgeblazen. Mieke moest voor een onderzoek naar het ziekenhuis.

Kranige Mieke. De laatste jaren was het net alsof bij elk weerzien Mieke weer een beetje kleiner geworden was. Lichamelijk dan, want haar gezicht bleef expressief en vol levenslustige opmerkzaamheid.

Het was druk bij de crematieplechtigheid van Mieke. Mieke was een bijzondere vrouw, een mooi mens. Dat was goed hoorbaar en voelbaar bij wat er gezegd werd! De sprekers, waaronder niet in de laatste plaats Arjen, gaven een bespiegeling van en over Mieke wie ze was en ook zal voortleven in onze herinnering.

De tijd gaat zo snel, hoe lang ken ik Arjen en Mieke, ik denk al ongeveer 20 jaar. Vooral in de tijd dat we samen een gespreksgroep hadden heb ik haar goed leren kennen. Vol opmerkelijke belangstelling en snel van geest, een natuurtalent! Het was ook een tijd dat Herkenning een andere rol had dan op dit moment. We kregen subsidie waarmee een kantoor gehuurd kon worden en waar twee mensen samen een dagtaak hadden aan de Stichting. Een aantal keren per jaar hadden we daar een bijeenkomst, het contact tussen de coördinatoren was toen veel frequenter en ook mede daardoor ontstond er een “wij”gevoel.

De noorderlingen hebben ook na het wegvallen van het kantoor in Utrecht het contact gecontinueerd met intervisiebijeenkomsten elk half jaar. Aanvankelijk bij toerbeurt bij iemand thuis, de laatste jaren bij Arjen en Mieke wegens de verslechterende conditie van Mieke. Het bleef een ontmoeting om naar uit te zien, zeker in de prachtig gelegen woning van hen, in het park bij Usselo.

Jaren heeft Mieke ook mede de telefonische hulplijn bemand en bij de halfjaarlijkse bijeenkomsten bij Anneloes in Deventer was Mieke ook vrijwel altijd present. Daar kon ze vaak vertellen hoe ze iemand verder had

kunnen helpen. Vaak was ik onder de indruk van de manier waarop ze dat deed!

Mieke, de laatste keer dat ik je sprak vertelde je niet bang te zijn om dood te gaan. Je hebt je leven ook intens geleefd en zeker niet voor niets. Samen met zoveel mensen bewaar ik de beste herinneringen aan je.

Pieter Kempers

Mieke en Arjen

Vanuit het bestuur

Overlijden van Mieke de Groot-Waanders

Op 1 januari jl. is Mieke de Groot overleden. Zij was al geruime tijd ziek, al die tijd is ze door haar man Arjen verzorgd. Mieke is jarenlang zeer actief voor Herkenning geweest, als lid van het telefoonteam en als regiocoördinator.

Miek en Arjen waren ook altijd trouwe bezoekers van de donateursdag en geliefd bij veel mensen van Herkenning. Op de begrafenis van Mieke heeft Tanja van der Woud namens Herkenning gesproken. Als bestuur – en wij denken dat wij namens veel Herkenning donateurs spreken – wensen wij Arjen veel sterkte!

De Donateursdag nader bekeken

In dit Bulletin vindt u een reactie van een gast op onze donateursdag van 22 november jl. Een van zijn opmerkingen is dat hij warmte miste op die dag: “als ik dit vergelijk met de bijeenkomsten van Indische slachtoffers, dan is daar – naast herdenking en verdriet - meer ruimte voor onderlinge gezelligheid en zelfs plezier”.

Als bestuur nemen we dit graag ter harte en we vragen daarom ook aan u, als donateur, om met suggesties te komen. Graag uw reactie naar secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Boeken over kinderen van foute ouders

Het wordt weer voorjaar en daarmee komen ook de onvermijdelijke herdenkingen. Gelukkig verschijnt er ook dit jaar weer een positief boek over onszelf. Kinderen van foute ouders, hun verhaal – is geschreven door Chris van der Heijden en zal 10 april uitkomen. Een uitnodiging voor de presentatie van dit boek vindt u op het voorblad.

21 mei zal als laatste in de reeks van het NIOD project, het boek van Bram Enning verschijnen: Spreken over fout. Over de zoektocht van kinderen van 'foute' ouders naar erkenning. De presentatie van dit boek vindt plaats in het Verzetsmuseum in Amsterdam. Verder kunnen wij u er niets over vertellen, want we zijn niet betrokken bij de organisatie. Op de website van het Verzetsmuseum staat de volgende informatie:

Alle bijeenkomsten vinden plaats in het Verzetsmuseum Amsterdam, Plantage Kerklaan 61 (t/o Artis) en duren van 15.30-17.00 uur. Kaarten kosten € 12,50 euro per bijeenkomst en € 55,- voor een passe-partout inclusief museumentree en gratis drankje na afloop. Lezers van Historisch Nieuwsblad, vrienden van Verzetsmuseum Amsterdam en NIOD en Museumkaarthouders betalen respectievelijk €10,- en € 45,-. Reserveren is aanbevolen. Bel 020 620 25 35 of stuur een mail naar: lezingen@verzetsmuseum.org

Hulptelefoon

De hulptelefoon 06-33057003 is altijd bereikbaar en via dit nummer kunt u ook aangeven of u een persoonlijk gesprek wilt.

Gespreksgroep voor donateurs

De eerste groep, die al voor het 3e jaar draait heeft begin januari deze periode feestelijk en positief afgesloten. Alle deelnemers hebben aangegeven vanaf maart weer mee willen te doen aan de vervolgperiode. Er zijn nu intake-gesprekken gaande met lotgenoten die graag willen deelnemen aan de gespreksgroepen voor dit nieuwe seizoen.

Wilt u aan zo'n gespreksgroep deelnemen, dan kunt u zich opgeven via tel. 06-330570003 of mail:jeanne.diele-staal@werkgroepherkenning.nl of via tel.nr. 06-33186793, of: h.hoof@chello.nl.

Verzoek aan het Nationaal Archief

Het bestuur heeft het Nationaal Archief gevraagd haar beleid op het gebied van kopiëren en teruggave van persoonlijke documenten uit het CABR archief aan te passen.

Wij verwachten de komende weken hierop een reactie te krijgen en we houden u op de hoogte. De volledige tekst van deze brief en ook reacties daarop staan op ons forum op de website.

Het forum van Herkenning: voor onderlinge contacten en berichtgeving

Bent u nog geen lid van het forum? Meld u dan snel aan, want we zullen vaker belangrijke berichten die vooral voor donateurs van Herkenning van belang zijn, daarop publiceren.

Bestuurssamenstelling

Het bestuur zoekt jonge donateurs om het bestuur te versterken. Drie huidige bestuursleden zijn boven de zeventig en hoewel ze nog zeer vitaal zijn en hun werk graag doen, willen we toch meer jongeren in het bestuur. Wilt u actief meedenken met Herkenning en heeft u enige bestuurservaring meldt u zich dan bij onze voorzitter telefonisch: 06-40574779 of mail: cuny.holthuis-buve@werkgroepherkenning.nl

Het Bulletin per email ontvangen geeft u dubbel voordeel!

De huidige druk- & portokosten slokken een onevenredig deel van ons budget op, voor dat geld willen wij u beter kunnen helpen en informeren. Het is dus nodig dat het aantal donateurs die het Bulletin en andere berichten digitaal ontvangt, fors toeneemt!

Stuur een mail met daarin uw wens wat u graag wilt ontvangen: A. "alleen Bulletin" of B. "Bulletin en overige berichten" naar: secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Met hartelijke groet,
Het bestuur

DAG VAN DE OORLOGSKINDEREN

Net als vorig jaar werd op 20 november in Londen een bijeenkomst gehouden bij het Innocent Victim's Memorial (monument voor de

onschuldige slachtoffers), vlak naast Westminster Abbey. Er werd een korte dienst in de kerk gehouden waarin Rev. Prof. Vernon White onder meer zei: 'We denken aan de velen die geleden hebben als gevolg van oorlog, onderdrukking en geweld. In het bijzonder denken we aan allen die getroffen werden door evacuatie, verlies van familieleden en een eigen thuis als gevolg van de Tweede Wereldoorlog, aan de kinderen die in interneringskampen opgesloten werden en aan alle kinderen die de gevolgen ondervinden van oorlogen die vandaag de dag gevoerd worden.'

Tijdens de kranslegging bij het monument werden stukjes tekst voorgelezen: '...het is ontmoedigend te zien dat er geen eind lijkt te komen aan oorlog voeren. Kinderen van vandaag die onder geweld lijden zijn de volwassenen van morgen die alsnog hun trauma's zullen moeten zien te overwinnen. Vrede staat machteloos aan de kant. Er is eigenlijk maar één conclusie te trekken, n.l. dat kinderen, of ze nu aan de kant van de verliezers of aan die van de overwinnaars staan, de grote verliezers in oorlogen zijn die bovendien in de geschiedschrijving meestal over het hoofd worden gezien.'

'De sporen van de oorlog zijn overal uitgewist, maar ondanks de tijd die tussen de oorlog en nu verlopen is en tegen alle tendensen om te vergeten in, ondanks dat de trauma's van oorlogskinderen decennia lang onopgemerkt bleven, eens komen ze terug in het bewustzijn en worden herinnerd en beleefd alsof de traumatiserende gebeurtenissen pas gisteren zijn gebeurd.'

De organisatoren Professor Martin Parsons en Irene Glausiusz waren blij met de belangstelling, vooral van jongeren, en van de media.

Dit jaar werd er ook een herdenkingsplechtigheid gehouden in Stockholm. Het initiatief werd genomen door Sinikka Ortmark Stymne, die door Sven-Olof Larsen, Irja Olssen en Hilkka Malarstedt werd geassisteerd. Zij lanceerde twee jaar geleden op een conferentie in Reading, Engeland, het idee voor een Dag voor de Oorlogskinderen. Slaagde ze er vorig jaar niet in in Stockholm de zaak rond te krijgen, nu lukte het wel. De datum van 20 november koos ze uit, omdat op 20 november 1989 in de vergadering van de Verenigde Naties de Verklaring van de Rechten van het Kind werd aangenomen. Sinikka werd als kind vanuit Finland geëvacueerd naar Zweden en zij keerde nooit naar haar vaderland terug.

De plechtigheid werd gehouden in de Finse kerk, tegenover het Koninklijk Paleis in Stockholm. Ruim 80 mensen namen aan de plechtigheid deel, velen van hen lid van de grote organisatie van Finse oorlogskinderen in Zweden (700 leden). Na de dienst geleid door Rev. Karl-Erik Nyland werden er kransen in de Finse kleuren (wit-blauw) gelegd bij het monument voor de gevallen tussen 1939 en 1945.

Hoewel de meeste aanwezigen kind waren tijdens de oorlog, ging de aandacht bij de plechtigheid vooral uit naar de oorlogskinderen van vandaag met een dringend appèl om voor vrede te ijveren. Alleen al in 2012 kwamen er een kleine 3600 vluchtelingkinderen naar Zweden, met hun eigen traumatiserende ervaringen en de gevolgen ervan. Hoeveel zullen het er zijn in Europa, hoeveel over de hele wereld?

Kinderen die geleden hebben onder de Tweede Wereldoorlog moeten de aandacht blijven vestigen op het leed dat kinderen, waar ook ter wereld, door oorlog en geweld wordt aangedaan.

OPENING BARAK 1B IN VUGHT OP 27 NOVEMBER 2013

Als ik de bijeenkomst voorafgaande aan de feitelijke opening door staatssecretaris Van Rijn in één woord zou moeten samenvatten, dan is het: saamhorigheid.

Het was nu, 2013, gewoon mogelijk om met mensen van heel verschillende groepen in een gezamenlijke setting bijeen te zijn. De geïnterviewden die elk een groep die in het kamp gewoond heeft, vertegenwoordigden zaten gewoon naast elkaar: een man van Joodse familie die als jongen van 15 samen met de familie in Vught belandde, een Duitser die als kind van 9 samen met 6000 Duitsers door de Amerikanen uit het frontgebied gehaald werd en naar Vught overgebracht werden voor de veiligheid, Dick Woudenberg, die als kind van een NSB'er als 17-jarige jongen in Vught verbleef en een Molukse mevrouw die er als kind van 4 jaar arriveerde. En in de zaal zaten mensen van de vier groepen door elkaar heen en dat kon gewoon. Indertijd, met de tentoonstelling over NSB-kinderen die in Aalten en Westerbork door het museum personeel werd gedragen, reageerde men in Vught met een zekere gereserveerdheid.

Die tijd blijkt nu achtergelaten te zijn, er waait een wind van saamhorigheid en openheid, waarin de feilen en fouten van het verleden gewoon benoemd mogen worden in het besef dat ze ook benoemd móeten worden willen we kunnen werken aan heden en toekomst. Er zijn misschien mensen weggebleven vanwege een saamhorigheid waar men persoonlijk nog niet aan toe was, dat weet ik natuurlijk niet.

Saamhorigheid was er ook, zo zei de vice-voorzitter van de Raad van Toezicht in haar welkomstwoord, doordat landelijke, provinciale en gemeentelijke autoriteiten het project steunden. Vaklui en vrijwilligers deden het werk samen, kerken en het bedrijfsleven kwamen met geld over de brug. Men spreekt in museum- en herinneringscentra-land al van 'het Vughtse model'. De vrijwilligers hebben door allerlei acties ruim 87.000 euro opgehaald, een fantastisch bedrag! Ze werden terecht in het zonnetje gezet. De vervallen barak, waar een

boom door het dak groeide, is prachtig gerestaureerd. Een verzuim (aan onderhoud) is goedge maakt, maar ook een verzuim ten aanzien van de Molukse bewoners, nu hier ook uitgebreid aandacht is voor hun aanwezigheid op deze plaats. De staatssecretaris noemde het uniek dat bij dit project groepen over de schutting rond hun eigen groep hadden heengekeken, 'iets wat zelden te zien is in Nederland'. Hij benadrukte dat het in Vught niet alleen om oorlogsgeschiedenis gaat, maar ook over discriminatie en uitsluiting.

De zangeres Willemijn Smeets zong twee ontroerende liederen; een lied over een clown die op de dodenlijst stond van artiesten die omgebracht moesten worden omdat ze niet in het Nazi-systeem pasten en een lied over het bouwen van muren om medemensen op een afstand te houden. Die muren waren op 27 november in de bijeenkomst bepaald afwezig!

Aan het eind werd een door Ellen van Kempen gemaakt filmportret getoond van een kleindochter van een Joodse oma die in Vught als kind gevangen heeft gezeten, een kleindochter van een NSB'er (Bettina Drion) en een kleindochter van een KNIL-soldaat die in 1951 naar Nederland kwam.

Het is de derde generatie die de herinnering moet en gaat doorgeven aan de komende generaties.

GSB

PRATEN OVER JEUGDERVARINGEN IN EN ROND DE OORLOG.

Op onze donateursdag van november jl. hield projectleider Gemma Groot Koerkamp een presentatie over het **Gastsprekersproject van Westerbork**.

Sinds 1999 is er een door het ministerie van VWS gesubsidieerd Landelijk Steunpunt voor Gastsprekers over WO II-Heden. Dit is ondergebracht bij het Herinneringscentrum Kamp Westerbork met als doel het stimuleren van schoolbezoek van ooggetuigen van de oorlog.

Het persoonlijk verhaal staat centraal

In dit project draait het om het persoonlijk verhaal dat verteld wordt vanuit het perspectief van een kind of jongere van toen. Zo'n persoonlijk verhaal zorgt ervoor dat jongeren zich gaan identificeren met de spreker en zich emotioneel betrokken voelen. Daardoor kun je makkelijk in gesprek te komen met jongeren van nu over je ervaringen.

Ook laat een persoonlijk verhaal aan jongeren zien wat het betekent om gediscrimineerd te worden, je te verzetten, te moeten vluchten of op te groeien onder dreiging van geweld.

Hoe word je gastspreker?

Gastspreker wordt je niet zomaar, er gaat een selectie en training aan vooraf en tenslotte krijgen deelnemers een officieel certificaat.

Belangrijkste criterium om toegelaten te worden is dat je je als spreker goed in het kindperspectief kunt verplaatsen

Op dit moment zijn er 217 gastsprekers, waarvan de helft van joodse origine [kampoverlevenden en onderduik]. Het aantal kinderen van 'foute' ouders is 6, er hebben zich nu meer KFO aangemeld.

Niet alleen de ervaringen van burgers rond WOII en de oorlog in Nederlands-Indië komen aan bod, er zijn ook veteranen die hun verhaal vertellen. Sinds kort is dit uitgebreid met veteranen van vredesmissies.

De gastlessen

Het aantal gastlessen groeit enorm, in 2004 waren het er zo'n 350 en nu worden er meer dan 1400 lessen gegeven. De kinderen van 'foute' ouders gaven met zijn zessen in 2013 meer dan 60 lessen!

De meeste lessen worden op basis- en middelbare scholen gegeven, maar ook steeds vaker in het hoger beroepsonderwijs zoals op pedagogische academies. Hier worden ook workshops gehouden.

Interessant zijn de duo-lessen, waarbij twee gastsprekers uit verschillende perspectief hun verhaal vertellen. Tanja van der Woud en Jeanne Diele doen dit bijvoorbeeld samen met een voormalig Joods onderduikkind. Het op elkaar ingespeeld zijn en elkaars ervaringen respecteren zijn daarin van groot belang.

Gastlessen worden erg gewaardeerd

Het blijkt dat scholen en opleidingen deze vorm van geschiedenis overbrengen, erg op prijs stellen.

Gastspreker Jeanne Diele krijgt veel positieve reacties van leerlingen en scholen.

Of zoals een school op de website www.steunpuntgastsprekers.nl schrijft:

„Het feit dat er nog ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog bereid en in staat zijn om hun belevenissen te vertellen, kunnen wij erg waarderen. Keer op keer blijkt dat een persoonlijk verhaal veel meer impact heeft dan welk boek of film ook.”

REACTIE NAAR AANLEIDING VAN DE DONATEURSBIJEENKOMST VAN DE STICHTING WERKGROEP HERKENNING

Inleiding.

Als goede bekende van Ebbe Rost van Tonningen heb ik op vrijdag 22 november 2013 de donateursbijeenkomst van de Stichting Werkgroep Herkenning bezocht.

De problematiek van de leden van de werkgroep Herkenning is me bekend. M'n opa en vier van zijn zonen zijn na de oorlog opgepakt en gevangen gezet. Recent heb ik hun dossiers ingezien en heb ik veel boeken

over de Bijzondere Rechtspleging doorgenomen. Persoonlijk ben ik nooit op het NSB verleden van m'n familie aangesproken. De bijeenkomst riep meerdere gevoelens en gedachten bij me op. Een aantal daarvan zijn hieronder uitgewerkt.

Ik begin met m'n kijk op de problematiek van kinderen van 'foute' ouders. (Wat een rot titel trouwens). Vervolgens kom ik met een alternatief voor deze titel en zeg ik iets over het streven naar erkenning. In het laatste deel noem ik enkele punten die me zijn opgevallen tijdens de dag zelf.

Mijn kijk op kinderen van 'foute' ouders.

Kinderen van foute ouders hebben in elk geval als gemeenschappelijk kenmerk dat ze zijn opgegroeid in de jaren (vlak) na de 2^e Wereldoorlog.

Als ik op die periode terugkijk dan had deze de volgende kenmerken:

Het was een turbulente periode waarin de emoties hoog opliepen. In de eerste plaats natuurlijk de opluchting en blijdschap over de herwonnen vrijheid. Na alle ellende van de voorgaande jaren waren er hooggespannen verwachtingen over een betere toekomst waarin oude patronen en instituties definitief zouden verdwijnen.

In het dagelijks leven was er sprake van gebrek aan alles en waren er bergen aan puin te ruimen.

Onder de mensen was er een scala aan emoties: Angst, opluchting, onzekerheid, verlies, rouw, teleurstelling, blijdschap, woede, wraak, schaamte, trots etc.

In de praktijk moest iedereen aan de slag om het eigen leven zowel materieel als emotioneel zo snel mogelijk weer op de rails te krijgen. Er moest gewoerd worden met de schaarse middelen en er was, voor zover ik kan beoordelen, weinig ruimte voor gevoeligheden. Als kind had je te dealen met de omstandigheden van dat moment. Zowel

binnen het eigen gezin waar de ouders zich moesten zien te redden in de nieuwe omstandigheden als buiten waar de hele samenleving op z'n kop stond. Kortom geen gemakkelijke omstandigheden en omgeving om in op te groeien en zeker niet wanneer je uit een NSB of anderszins verkeerd nest kwam.

Adult Child problematiek.

Kinderen die in dergelijke gezins- en samenlevingsomstandigheden opgroeien hebben te maken met een bijzonder opvoedingsklimaat. De volwassenen hebben het druk met de eigen overleving. Het vertrouwen heeft een knauw gekregen, er wordt weinig gesproken en voor uitwisseling van gevoelens is – zeker onder die omstandigheden – geen plek.

In de loop van hun verdere leven hebben dit soort kinderen vaak problemen met:

- het uiten van eigen gevoelens en het reageren op gevoelens van anderen
- communicatie (ze zijn vaak heel gesloten)
- vertrouwen (heel vaak hanteren ze de stelregel: mensen zijn niet te vertrouwen)
- intimiteit (kom mij niet te na)

Het is heel pijnlijk om te constateren dat deze patronen vaak weer naar de volgende generatie worden doorgegeven. (Daarom kunnen ook leden van de 3^e generatie tot de doelgroep van de Werkgroep Herkenning behoren!)

In Angelsaksische literatuur heeft men het over de zogenaamde Adult Child problematiek. Het gaat over volwassenen die op latere leeftijd last hebben van de overlevingspatronen die ze als kind ontwikkeld hebben en nodig hadden.

Kinderen van foute ouders zie ik als vergelijkbare overlevers die daar als volwassene nog steeds last van kunnen hebben.

Natuurlijk zijn er allerlei specifieke omstandigheden en individuele verschillen.

Maar de hoofdpatronen van reageren op .. en

omgaan met .. zijn volgens mij in grote lijnen hetzelfde en bieden aanknopingspunten voor inzicht en herstel. (In die zin zijn er ook veel overeenkomsten met

kinderen die lichamelijk en/of geestelijk slecht behandeld zijn)

Kinderen van Foute Ouders vallen voor mij onder de gigantisch grote groep kinderen die in moeilijke omstandigheden moeten opgroeien en daarbij horende specifieke overlevingspatronen moeten ontwikkelen. Ook vandaag de dag zijn er nog duizenden kinderen die in deze omstandigheden moeten zien te (over)leven.

Ik heb me uitgebreid verdiept in de herstelmogelijkheden voor mensen met dit soort problematiek. In zijn algemeenheid is de aanpak gericht op inzicht bevordering en ontwikkelen van besef over datgene wat er tijdens de kinderjaren heeft plaatsgevonden.

Herstel is niet altijd gemakkelijk omdat hulpverleners te maken kunnen krijgen met een – begrijpelijk - diep geworteld wantrouwen in andere mensen, moeizame communicatie en - ook weer begrijpelijk - diep verstopte gevoelens.

Kinderen van Foute Ouders.

De naam Kinderen van Foute Ouders vind ik een verschrikking. Het begrip fout is destijds in die tijd en onder die specifieke omstandigheden collectief op een groep geplakt. Het fout zijn is een van buiten af opgeplakt etiket. Vanuit het oogpunt van een kind konden en kunnen zijn/haar eigen ouders natuurlijk nooit echt 'fout' zijn.

Veel beter vind ik: Kinderen van Bijzondere Ouders of Kinderen van Ouders met een bijzonder verleden of Kinderen van Ouders met een geheim.

Officiële erkenning ja of nee?

Als buitenstaander denk ik: wat schiet je er als individu mee op als één of andere politicus namens de regering? erkent dat je het moeilijk gehad hebt en dat de slechte behandeling van destijds niet terecht was.

Ik denk dat je er meer mee opschiet met de erkenning dat je ouders weliswaar in de ogen van anderen verkeerd gehandeld hebben, maar dat ze in die voor hen moeilijke omstandigheden van destijds er

hoogstwaarschijnlijk alles aan gedaan hebben om hun kinderen - naar hun vermogens - verder te helpen.

Verder denk ik dat elke erkenning begint met het vinden van zelferkenning en zelfrespect.

Een paar observaties en reacties op de Donateurs bijeenkomst van 22 november.

Mijn indruk was in een groep terecht te zijn gekomen van mensen die gewend zijn veelal alleen en op eigen kracht door het leven te gaan. Ik ervaar hen als bekwame overlevers die gewend zijn hun zaakjes alleen op te knappen. Overlevers zijn volgens mij geen groepsmensen. Het is een wonder dat ze daar nog met zoveel tezamen zijn.

Bij mensen met een dergelijke achtergrond gaat er makkelijk iets mis. Het bij elkaar zijn en verhalen horen voedt de alom aanwezige gevoeligheden. Heel snel kunnen gevoelige snaren geraakt worden en kunnen onverwachte emoties de kop op steken. De onverwachte discussie van een paar mensen met de voorzitter over de enquête past m.i. in dit beeld.

Deelnemers zijn niet vrij ten opzichte van hun verleden en dat van hun ouders en dat is merkbaar.

Ik kan me goed voorstellen dat de - op zich voortreffelijke - boek presentaties, mensen een beetje murw kunnen maken. Zeker wanneer zij nog niet zover in de verwerking van hun eigen proces (kunnen) zijn.

De groep heeft het naar mijn idee moeilijk om het met elkaar warm en gezellig te hebben. (ook de ruimtes waren daarvoor niet geschikt: te groot, te zakelijk, te kil).

Als ik dit vergelijk met de bijeenkomsten van Indische slachtoffers, dan is daar – naast herdenking en verdriet - meer ruimte voor onderlinge gezelligheid en zelfs plezier.

Aart Verhoeven

Soest, 27 november 2013

Contact: nuhetwerkeropzit@gmail.com

UIT DE MEDIA, besprekingen van de boeken van Ismee Tames en Helen Grevers

Bart Funnekotter

In de NRC van 31-10-2013 besprak Bart Funnekotter allereerst het boek van Helen Grevers die de situatie van België en Nederland met elkaar vergelijkt: 'België was eerder bevrijd

dan Nederland en de regering wilde meteen haar gezag weer vestigen. Men was bang dat de communisten het machtsvacuüm zouden opvullen. Daarom werd de zuivering strak uitgevoerd.' In België werden 70.000 collaborateurs opgepakt, in Nederland 150.000. Het zou kunnen dat de laatste zware oorlogswinter waarin nog veel slachtoffers vielen de haat tegen collaborateurs heeft aangewakkerd en daardoor sterker was dan in België, veronderstelt Grevers. Zij merkt op dat de regering en brede lagen van de bevolking in Nederland wilden dat 'deze "landverraders" uit de samenleving zouden verdwijnen. Het was een proces van collectieve zuivering dat soms rituele trekken had.'

Het boek van Ismee Tames beschrijft hoe de gestraften na ontslag uit het interneringskamp weer opgenomen werden – of niet - in de maatschappij. Ze ontdekte dat de kerken een belangrijke rol daarbij speelden: 'daar bestond al een uitgestippelde route die leidde van het bekennen van zonden tot vergiffenis. Kerken hadden ervaring met het weer op de been helpen van mensen.'

Tames kenschetst de Nederlandse samenleving als 'tamelijk vergevengszind'. Er was één voorwaarde, n.l. de voormalige NSB'er moest zijn foute keuze toegeven en niet gaan proberen uit te leggen hoe hij tot zijn keuze gekomen was. De mensen die zich van hun keuze distantieerden waren volgens haar de mensen van 12 ambachten en 13 ongelukken, die schoven na de oorlog weer moeiteloos bij andere stromingen aan. De anderen vonden dat ze teveel van hun politieke identiteit moesten loslaten en vonden dat onredelijk. Tames geeft toe dat veel NSB'ers hun leven lang last bleven houden van het verleden omdat 'iemand die het kwaad met je voor had, [kon] de oorlog altijd gebruiken als de stok om mee te slaan.'

Twee opmerkingen (GSB):

Het is ook nooit goed of het deugt niet! Zijn er NSB'ers geweest die hun foute keuze toegaven, dan zou je denken: die worden de hemel in geprezen. Maar nee, Tames vindt dat ze sukkels van 12 ambachten enz. zijn. Bleven ze bij hun keuze of wilden ze die begrijpelijk maken, was het ook niet goed, want dan bleven ze fascist. En ja, ze bleven er wel last van hebben – dat ze gechanteerd konden worden met het verleden en daarom levenslang kregen, net als hun families, daar komt ze dan weer niet op.....Hoe onvrij was hun leven in de 'bevrijde en vrije' Nederlandse maatschappij!

Co Welgraven van Trouw schreef op 31 oktober

Co Welgraven

eveneens een recensie over beide boeken. Hij citeert Tames wat uitvoeriger over de knellende situatie van de voormalige NSB'er en zijn gezin:

'Op het eerste oog was er niets aan de hand: ze hadden weer een baan, een huis, een gezin, dus wat wil je nog meer? Maar onderhuids zat er wel degelijk een probleem: ze hingen aan een touwtje, er kon altijd iemand over dat oorlogsverleden beginnen, en je wist nooit wie het zou doen en wanneer het zou gebeuren. En je wist niet hoe het zou uitwerken.' Ook Welgraven memoreert dat integratie soepel verliep als men zich van de keuze distantieerde. Over de kerken citeert hij ook weer uitvoeriger dan Funnekotter in de NRC. 'En de katholieke en hervormde kerk hadden na de oorlog ook het gevoel dat ze iets goed te maken hadden, omdat ze in de jaren dertig, toen het nationaalsocialisme opkwam, hun plicht hadden verzaakt. Ze hadden onvoldoende houvast geboden, mensen als het ware laten wegdwarrelen, geen leiding gegeven op een moment dat dat juist broodnodig was.' Tames ziet de kerkelijke steun als een win-win-situatie: 'de een won er een zieltje bij, de ander

kreeg steun van een groot en machtig netwerk bij zijn of haar poging zich weer een respectvolle plaats in de samenleving te verwerven.'

Bij de Gereformeerde kerken lag de acceptatie moeilijker, die hadden dicht bij het verzet gezeten en vonden ook niet dat ze voor de oorlog tekort geschoten waren. Steun liep overigens ook wel verkeerd af: iemand werd door kerkelijke bemoeienis eerder uit het interneringskamp ontslagen, kritiseerde zijn politieke keuze, maar bezocht heimelijk bijeenkomsten van oud-politieke delinquenten. Het was een paradepaardje voor de kerken, maar zijn gezin ging eraan onderdoor. Een politieke rol was voor deze mensen niet weggelegd, hoewel een aantal zich aanmeldde bij de Boerenpartij van Koekkoek die zelf in de oorlog niet 'fout' geweest was. In de Eerste Kamer kreeg senator Adams van de Boerenpartij een vuistslag van VVD-lid Jan Baas die hem van vroeger kende, omdat Adams zijn politieke ideeën van vroeger niet afgezworen had.

Veel NSB'ers wilden wel integreren, zegt Tames, en in de maatschappij was er ook het gevoel, 'dat er geen grote groep ontwortelden mocht zijn, kwaaië mensen die vol wrok waren over wat hen na de oorlog was aangedaan, die nog niet in het reine gekomen waren over hun eigen rol in de oorlogsjaren. Ze zouden wel eens onvoorspelbaar kunnen reageren bij een nieuw conflict.' Tames verwijst naar de Koude Oorlog. Tegenover het communistische gevaar moesten de gelederen gesloten worden: 'in de kern waren de NSB'ers toch Nederlanders. Ze waren wat in de war geweest, ze hadden zich laten misleiden. Maar ze hoorden er wel bij, dat was de stemming. Het land had voor alles sociale cohesie nodig, anders zou de hele boel in elkaar donderen.'

Tames merkt op dat door de Koude Oorlog een bizarre situatie ontstond: de 'fouten' werden weer geaccepteerd, en de communisten die zich tegen de Nazi's verweerd hadden, werden nu als 'fout' gezien omdat ze het systeem van de Oostbloklanden steunden, ze werden gezien als de collaborateurs in de volgende oorlog. Dat de reacties zo heftig waren heeft haar verbaasd.

Twee opmerkingen (GSB):

Tames' woordgebruik heeft me in haar boek over NSB-kinderen al tegengestaan en het staat me nog tegen. De kerken een zieltje erbij – wat een misselijke beschrijving van wat het de kerken zou opleveren toen ze een lans braken voor de ex-NSB'ers, *zeer tegen de zin van veel kerkmensen in*. Handjeklap, koe verkocht....Zij beticht de kerken in feite van het najagen van eigenbelang, zoals de maatschappij dat overigens deed: men maakte zich geen zorgen om de persoon van de oud-collaborateurs, maar over hoe hun rancune zou kunnen uitlopen in een situatie die de maatschappij onprettig treffen zou. Tames bewijst met haar verbazing over de felheid van de reacties na de oorlog, dat ze nog maar bitter weinig heeft begrepen welke essentiële zaken en emoties er een rol speelden. En denkt ze nu werkelijk dat de NSB'ers die uit anti-communistische overwegingen zich bij de partij gemeld hadden, de overstap zouden gemaakt hebben naar hun voormalige vijanden?

Chris van der Heijden heeft in de Groene Amsterdammer twee artikelen geschreven waaruit ik enkele stukken licht en ik probeer de rest samen te vatten.

Chris van der Heijden

Hij merkt op dat de geschiedenis van de vier- tot vijfhonderdduizend Nederlanders die in de oorlog aan de Duitse kant hebben gestaan, altijd weinig aandacht heeft gekregen. Hij ziet daar wel een verklaring voor: 'het verhaal is misschien wel de belangrijkste "buit" van degene die als "overwinnaar" uit een oorlog komt. De aanhalingstekens zijn nodig, want iedereen weet dat het in moderne oorlogen niet om zoiets simpels als buit gaat, bovendien dat

het grof is om met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog van overwinnaars te spreken (én dat fout een morele, niet historische categorie is), maar toch: sinds mensenheugenis wordt het verhaal van oorlogen en andere ingrijpende gebeurtenissen verteld door degenen die met het uitdelen van de laatste klap tevens het woord namen.' Vroeger kon het verhaal van de andere kant totaal uit beeld verdwijnen, maar tegenwoordig lukt dat niet meer: vroeg of laat wordt ook die geschiedenis aan de orde gesteld. Hij merkt op dat eind twintigste eeuw de kinderen aandacht zijn gaan vragen voor hun verhaal dat, zo voeg ik toe, tevens een blik geeft op hun ouders en hen laat zien als mensen zoals iedereen, die echter een verkeerde keuze hebben gemaakt. Een vijftien jaar later komt er aandacht voor dit thema bij Cogis, bij het Niod en andere maatschappelijke instellingen. Tevens is er dan in de samenleving aandacht voor pijnlijke gebeurtenissen uit de eigen tijd: Rwanda, Sebrenica, Irak en Guantánamo Bay. Het Niod zette vervolgens een project op, Erfenissen van collaboratie. De boeken van Grevers en Tames maken deel uit van dit project.

Van der Heijden merkt op dat er sinds jaren een debat gaande is tussen hem en een groepje Niod-medewerkers over de geschiedschrijving van de Tweede Wereldoorlog. Het levert al jaren niets op, omdat hij nooit gelijk zal krijgen. En dat niet op grond van feiten en argumenten, maar omdat macht, netwerken en invloed worden aangewend. Daar kan een zelfstandig historicus natuurlijk nooit tegen op. Hij hoopt, los van de persoonlijke veten, dat Grevers en Tames nieuwe dingen zullen brengen, verrassende inzichten en vooral dat ze een einde zullen maken aan de lacune in de geschiedschrijving over de oorlog.

In het andere stuk komt hij tot de conclusie dat de boeken geen 'noemenswaardig resultaat' hebben opgeleverd. Maar daar zijn heel wat zinnen aan vooraf gegaan waarin hij probeert te achterhalen wat de onderzoeksters hebben proberen te onderzoeken, hoe ze te werk zijn gegaan, welke vragen ze zich stelden. Grevers heeft de na-oorlogse situatie in België en Nederland voor de collaborateurs bekeken. Dat is een pluspunt, vindt Van der Heijden,

hoewel collaboratie in België verbonden was met de maatschappelijke strijd tussen Vlamingen en Walen, een strijd die er in Nederland niet was. 'Misschien dan toch meer een vergelijking tussen appels en peren? De onderzoekster stelt zich die vraag terloops, om er vervolgens geen rekening meer mee te houden. Nieuw is haar aandacht voor het contact van de gevangenen met de buitenwacht en hun gedachten over heropvoeding, maar veel meer nieuws brengt ze niet. Een van haar conclusies, stelt Van der Heijden, is dat het naoorlogs opsluitings- en opvoedingsbeleid vooral symbolisch is geweest: 'Het was te complex, er waren onvoldoende voorzieningen, heropvoeding bleek ingewikkeld, de gezinnen van de politieke delinquenten raakten in het slop en vooral: er was geen geld. Om die reden werd almaar pragmatischer opgetreden, wat in feite neerkwam op versnelde vrijlating onder de berusting dat het gewenste resultaat niet bereikt was. Het is om die reden ook dat ik de titel, lees de suggestie, van het boek niet begrijp: goede vaderlanders? Dat was, als ik Grevers mag geloven, wel het doel, maar niet het resultaat, en als het dat toch was, dan beschrijft ze het niet.' Hij citeert tenslotte het eind van een 'moeizaam geformuleerde voetnoot' als hij schrijft "Welk stempel de erfenis van de collaboratie op de collaborateurs na de straf in de Belgische en Nederlandse samenleving precies drukte is een vraag die in dit onderzoek niet meer aan bod komt." Ze verwijst naar het boek van Tames, waar kennelijk het antwoord op die vraag te vinden is.

Op de achterflap stelt Tames zich die vraag: hoe verging het voormalige collaborateurs als

Ismee Tames

ze hun straf uitgezeten hadden? Een belangrijke vraag, zegt van der Heijden, omdat we van de groep weinig weten.

'Zou Tames, door emoties niet geplaagd en gesteund door een groot instituut en een flink budget, slagen waar anderen tot nu toe mislukt waren? Het antwoord kan er tot mijn spijt maar één zijn: verre van dat.'

'Het boek van Tames is niet slecht. Het heeft alleen twee onoverkomelijke handicaps. De ene is dat het over iets anders gaat dan het aankondigt. Het andere – en dat is de verklaring – is dat het de auteur aan materiaal ontbreekt. Dat zou niet ernstig zijn, alleen jammer, als zij zich daarvan bewust was en met dat gebrek gewoerd had. Dat doet ze niet. Integendeel, ze komt niet los van de oude vooringenomenheden en herhaalt in uitvoeriger vorm wat al bekend is.'

'Je zou dus verwachten dat op basis van dagboeken, interviews, brieven en ander materiaal verteld wordt over doen en denken van voormalige delinquenten in genoemde periode'. De ondertitel 'Foute Nederlanders in de jaren vijftig en zestig' suggereert toch in die richting. Van der Heijden constateert dat op enkele bladzijden na het niet over henzelf gaat, maar over hoe er in de politiek over hen gedacht werd (hoofdstuk 2), hoe ambtenaren met hen omgingen (hoofdstuk 3), hoe de media hen presenteerden (hoofdstuk 4). 'De groep zelf en de mensen die ertoe behoorden lijkt nauwelijks te bestaan. Zij zijn *object*, geen *subject*, precies zoals ze dat in de Bijzondere Rechtspleging zijn geweest. [En Tames heeft dus precies dezelfde manier gebruikt als bij het boek over KFO: ze focusde voornamelijk op het beleid van overheid en instanties in plaats van op KFO, zoals de titel suggereerde. En ze komt er dus wéér mee weg! GSB]

Wel komen de diehards uitgebreid aan de orde, een minuscule groep, zoals Tames zelf ook zegt, een paar honderd, misschien een paar duizend, maar procentueel 0,2 % als je gaat zitten rekenen. Martin van Amerongen heeft in de zestiger jaren al over hen geschreven en in die tijd valt dat te verklaren: angst voor neonazisme, obsessie met de herhaling van de Tweede Wereldoorlog, de dominante links-politieke cultuur. Maar anno 2013 is de situatie totaal anders.

De vraag die er nú toe doet is: hoe is het die 99,8 % vergaan? Die komen nauwelijks aan bod. Toegegeven, er was weinig materiaal, de betrokkenen hebben zelf brieven en dagboeken uit die tijd vernietigd en anders hebben hun kinderen het wel gedaan.

'Dat is jammer, je zou graag willen weten hoe gedacht en gehandeld werd door degenen die ooit tot die 'groep' behoorden en die, zo denk ik, na de oorlog in 99 van de honderd gevallen al het mogelijke hebben gedaan om zich zowel van die groep als van het verleden los te maken. Maar, toegegeven, zeker weten we het niet. Wat we nu dus wel weten is dat het cliché ook zeventig jaar na dato nog herhaald wordt. Een nederlaag voor de geschiedschrijving.'

In het Historische Nieuwsblad van december 2013 schreef Jos Palm over beide boeken.

Jos Palm

Hij vraagt zich af of er een andere episode in de vaderlandse geschiedenis is aan te wijzen waar een politieke misstap aangerekend wordt tot in het zoveelste geslacht. De Tachtigjarige Oorlog en de Franse tijd lieten sporen na, maar het was niet zoals na 1945: eens fout, altijd fout. Er is een muur opgetrokken tussen 'goed' en 'fout' waar men van weerskanten moeilijk overheen komt. Er waren al twee klassiekers gewijd aan de groep grote, kleine en verwaarloosbare politieke delinquenten (A.D. Belinfante: 'In

plaats van Bijltjesdag' en P. Romein, 'Snel, streng en rechtvaardig'.) Daarin richtten de schrijvers zich op de rechtsspraak, niet op de omgang met de delinquenten na de oorlog. Helen Grevers vergelijkt de reacties van de straat en de staat tijdens de eerste vijf naoorlogse jaren in België en Nederland. In beide landen had de regering een Bijltjesdag voorzien, enige tegemoetkoming aan de wraakgevoelens van de bevolking werd geboden, maar de afrekening, die rituele trekken aan kon nemen, moest wel ingeperkt worden. Ondanks de afwijkingen in de praktijk werd de theorie: een beetje eigenrichting en daarna officiële rechtsspraak wel gerealiseerd, al waren alle acties in België feller: meer gedode collaborateurs België 850, Nederland 'slechts' 100), zeven maal meer doodsvonnissen dan in Nederland. De regeringen waren niet gericht op het amputeren van het 'zieke ledemaat', maar op de genezing ervan door behandeling in het kamp. Grevers vond in haar onderzoek dat in Nederland veel meer geweld heeft plaatsgevonden in de interneringskampen dan in België. Zij ziet een mogelijke oorzaak in het feit dat in Nederland de 'onbeheersbare Binnenlandse Strijdkrachten – de jongens van prins Bernhard – de dienst uitmaakten.' De heropvoeding tot betrouwbare staatsburger, op z'n minst een verstandsdemocraat, was in beide landen het doel. In België was het meer een staatsaangelegenheid dan in Nederland, waar verbeterings- en strafprogramma's door particulieren ter hand werden genomen. Of het heeft gewerkt, is het onderwerp van het boek van Tames, wat betreft Nederland althans.

In gewone werksituaties kregen voormalig 'kleinfoute' vaderlanders meestal een tweede kans, wanneer ze hun fouten toegaven. 'Wel was altijd voelbaar dat je als ooit verkeerde landgenoot blij mocht zijn met het genadebrood dat je kreeg. Reïntegratie was op papier een recht, in de praktijk genade. Dat lieten de ambtenaren van de bijzondere rechtspleging niet na te laten merken, en dit was ook in de kranten te lezen. Om geruisloos te assimileren was er eigenlijk maar één effectieve strategie: schuld bekennen, onzichtbaar blijven en kleine en grotere mogelijkheden grijpen. Maar wie meer wilde, bijvoorbeeld een loopbaan in de politiek, moest zichzelf eerst op overtuigende manier gezuiverd hebben.'

Jos Palm beseft na lezing van beide boeken dat 'om Hitler uit het innerlijk behang te krijgen meer vereist was (dan het vergeten van Filips II en Napoleon): een min of meer democratische wedergeboorte zagezegd, bij voorkeur *by heart*, en in elk geval op papier.

„Politiek zwart en bruin hadden geen bestaansrecht meer, evenmin als rood (maar dat is een ander verhaal). Vandaar het kaalscheren in 1945, vandaar de kampen – en vandaar ook het olifantengeheugen met betrekking tot fout, van zowel nazaten als omstanders.'

DOORN IN HET VLEES. DE VISIE VAN HET NIOD OP FOUTE NEDERLANDERS IN DE JAREN 50-60

Doorn in het vlees: onder deze titel heeft Ismee Tames een nieuw boek binnen het project 'Erfenissen van collaboratie' van het NIOD geschreven. Anders dan wordt gesuggereerd, schrijft ze niet over hoe Foute Nederlanders (FN) leefden in die jaren, maar hoe *over hen werd gedacht en met hen werd omgegaan*. Er blijkt uit de archieven genoeg materiaal te halen over hoe de overheid en maatschappelijke organisaties omgingen met voormalige collaborateurs. Zo was er na het afronden van de Bijzondere Rechtspleging (BR) nog steeds een Bureau BR dat de erfenis afhandelde. Daar konden overheidsdiensten informatie inwinnen over burgers waarvan het vermoeden bestond dat ze fout waren geweest in de oorlog. Niet onbelangrijk want FN kwamen niet (meer) in aanmerking voor functies bij de overheid.

De regel bij dit BBR was dat private organisaties en bedrijven geen informatie kregen of iemand fout was geweest, maar in de praktijk gebeurde dat volgens Tames wel. Ook heeft ze de archieven van de sociale dienst in Amsterdam (het enige archief op dit terrein dat bewaard is gebleven) kunnen bekijken en is ze nagegaan hoeveel FN, hoelang en waarom zij een beroep op een uitkering deden.

Ook wijdt ze een heel hoofdstuk aan de wijze waarop er in de politiek over hen werd gedacht en op welke manier de media aan deze groep aandacht besteedden. Vooral van communistische zijde werden FN vaak langs de meetlat gelegd en in de jaren zestig was het ontmaskeren van FN in de linkse media schering en inslag. Als je dat allemaal nog eens wilt nalezen, dan kun je dat in dit boek vinden.

Maar mijn kritiek op dit boek gaat over iets anders, iets dat ik maar de ondertoon zal noemen.

Tames heeft als uitgangspunt dat de overheid, maatschappelijk organisaties en kerken na de jaren 40 een welwillende houding t.o.v FN hadden, *als dezen tenminste hun oude geloof afzwoeren*.

Het beleid van de overheid was: deze groep moet weer een kans krijgen, want we willen

met de komst van de Koude Oorlog niet een soort 5^e colonne in onze samenleving. Kortom, er was volgens Tames geen sprake van formele discriminatie van voormalige collaborateurs. In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, konden FN, die lieten zien dat zij tot inkeer waren gekomen, weer een gewoon leven opbouwen. En de ondertoon is dan ook dat FN het aan zichzelf te wijten hadden, als hun dat niet lukte.

Wat dan wel direct opvalt is dat ze tussen neus en lippen door vele voorbeelden geeft van discriminatie van FN door burgers en organisaties: zo werden FN, zoals al hierboven aangegeven, geweerd uit overheidsdienst. Een held als Pim Boelaard zag er persoonlijk op toe dat er geen FN bij zijn verzekeringsmaatschappij in dienst kwam, er waren problemen met lid worden van regionale PvdA-afdelingen, er werd toegestaan dat grote bedrijven (Philips/KLM) inzage kregen in de dossiers bij het Bureau Bijzondere Rechtspleging om na te gaan of een sollicitant daar in voorkwam.

Redelijkerwijs zou haar conclusie dus moeten zijn: het beleid was weliswaar gericht op integratie maar in de praktijk was er veel uitsluiting. In een van haar conclusies getiteld 'Troefkaart' (pag.357) zegt ze ook: *'Het gevoel anders te zijn en niet onvoorwaardelijk deel uit te maken van de Nederlandse samenleving*

leefde in families met een fout verleden voort. Velen ervoeren dat hun integratie altijd conditioneel bleef, ook wanneer zij het nationaal socialisme afwezen. [] Iemand met een fout verleden bleef daarom altijd kwetsbaar. [] Als iemand in de omgeving kwaad wilde, kon hij altijd proberen de oud NSB'er of zijn familie uit te sluiten op basis van het oorlogsverleden. Dit bezorgde de voormalig foute families, ook wanneer ze op het oog naadloos waren geïntegreerd, een voortdurend

gevoel niet vanzelfsprekend deel te zijn van de Nederlandse samenleving.'

Een bekend beeld dat we ook nu nog tegenkomen bij allerlei minderheidsgroepen. En waar mensen en hun gezinnen veel last van kunnen hebben. So far, so good.

Maar vervolgens neemt Tames een onverwachte draai, die die ondertoon laat zien en die de moeite waard is volledig te citeren (p. 358):

'dit was in eerste en laatste instantie een gevoel: een gevoel van onveiligheid, kwetsbaarheid en marginaliteit. Daarom blijft uit veel herinneringen en verhalen vaak vrij weinig concreet bewijs dat een bepaalde vervelende ervaring iets met het foute verleden te maken had. Het gevoel geen vanzelfsprekend onderdeel te zijn van de samenleving werd dus niet veroorzaakt door een doelbewust optreden van de overheid of een gesloten maatschappelijk front van afwijzing, maar door de onzekerheid veroorzaakt door de eigen positie.'

Wat ze hier doet, is een beproefde manier van de bal terugspelen: aan ons kan het niet liggen dat u een probleem heeft, dus ligt de oorzaak bij uzelf.

En dit boek laat een aantal van dit soort redeneringen zien, ik geef er hier een paar. *'als FN bleven vasthouden aan hun oude ideologie – en volgens Tames deden veel FN dat – dan werden de naoorlogse ervaringen zoals internering en verbeurdverklaring verknoopt met hun ideologie en raakte men verbitterd. Hun nakomelingen kregen dan het idee dat hun verleden er niet mocht zijn en dat alles aan hun familiegeschiedenis fout was'.* Kennelijk is het in de optiek van Tames niet mogelijk dat mensen alleen al door deze naoorlogse ervaringen getraumatiseerd waren geraakt, ongeacht of ze nu wel of niet spijt hadden van hun keuze. Aangezien ze nergens ook maar iets zegt over deze voorgeschiedenis, kan ze die ook makkelijk wegpoetsen.

Nog een voorbeeld van terugspelen: *'de ingeburgerde gedachte dat oud-NSB'ers door een wraakzuchtige samenleving en overheid het bestaan onmogelijk is gemaakt, komt bijvoorbeeld uit hun (= de kleine groep*

diehards) koker.

Dit idee heeft via tijdschriften en brochures bij latere generaties, onder andere van kinderen van NSB'ers, maar ook zeker buiten die kringen, ingang gevonden als 'het verhaal dat niet verteld mocht worden'.

Ik moet helaas constateren dat Ismee Tames in dit boek uiterst selectief te werk gegaan. Haar kernpunt is - en daar heeft ze kennelijk ook haar materiaal op geselecteerd - :

FN die tot inkeer kwamen, waren weer welkom in de Nederlandse samenleving en alleen dan was iemand ook in staat om de goede bedoelingen van de Nederlandse samenleving te zien en te ervaren. Dat wat FN (en hun kinderen) hadden meegemaakt tengevolge van hun bestraffing (internering, gezinnen die uit elkaar werden gerukt, confiscaties van persoonlijke bezittingen enz.) konden ze alleen dan ook zuiver zien! En alle FN die dit niet deden, bleven met een gevoel van wrok zitten. Een kwestie van eigen schuld, dikke bult.

Deze vorm van geschiedschrijving van de psychologische koude grond schijnt helaas traditie te worden bij het NIOD. Zo zijn de verhalen van kinderen van foute ouders ook al in het beklaagdenbankje gezet. Eerst in 'Besmette Jeugd' van Tames waarbij KFO werd toegedicht dat ze zielige verhalen over hun jeugd hadden geschreven om hun ouders uit de wind te houden en zelf als 'onschuldig kind' over te komen.

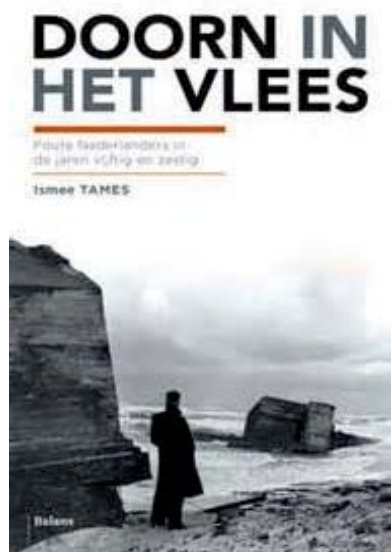
En vervolgens werd in het proefschrift van Josje Damsma [besproken in Bulletin van augustus jl.] KFO toegedicht dat ze de honger en ellende die ze in Duitsland hadden meegemaakt, om dezelfde reden hadden overdreven.

We hebben nog één boek te gaan in het project 'Erfenissen van Collaboratie', eind mei komt het boek uit van Bram Enning over de wijze waarop KFO de slachtofferidentiteit kregen. De titel is in ieder geval: 'Spreken over Fout'. Ik hoop dat we dan niet opnieuw tegen foute praat aanlopen.

CHB

Reactie op het boek van Ismee Tames

Al maanden wil ik in het bulletin getuigen van de opluchting die ik heb ervaren toen ik Ismee Tames in de Balie hoorde spreken over haar boek: Doorn in het Vlees.

Nu ik hierover eindelijk begin te schrijven, is het alsof het me niet zal lukken. Alsof ik niet zal kunnen uitleggen wat haar woorden voor mij betekenen.

Wat heb ik haar horen zeggen? Dat NSB'ers weer mee mochten doen als ze hun oude geloof afzworen. En dat in de lokale omgeving mensen werden aangemoedigd te controleren of de vroegere NSB'ers wel afstand hadden genomen van hun vroegere geloof. In het Historisch Nieuwsblad wordt de schrijfster op dezelfde wijze geciteerd: ze moesten afstand nemen van hun verleden en zich bekeren.

In haar uitleg in de Balie voegde ze hieraan toe dat er drie categorieën NSB'ers waren. Een kleine groep die hardnekkig vasthield aan hun overtuigingen en die ook bleef uitdragen. Een tweede groep, de scharrelaars, die met groot gemak afstand namen omdat ze nooit gelovig waren geweest. En er was een derde groep, n.l. zij die geen ongelijk wilden bekennen. Mijn vader behoort tot deze groep, vind ik. Hij wilde nooit meer aan politiek doen.

Voor mij was de grote openbaring hoe groot toen de maatschappelijke druk geweest is om te verbergen, om te zwijgen, om niemand te worden. Het is voor mij een grote schok om me te realiseren hoe groot de maatschappelijke druk was. Dat heb ik nooit eerder willen weten.

Ik geloof nu ook dat er door NSB'ers niet gezwezen is uit schaamte, of schuldgevoel, maar onder maatschappelijke druk. Ik begrijp nu waarom de NSB'ers, die ik vanaf eind 70-jaren om informatie/uitleg begon te vragen, niet konden/wilden/mochten spreken. Ik denk dat de opgelegde zwijgzaamheid over hun ervaringen en bezigheden tijdens de bezetting, hen in een isolement bracht. Ik merk dat het me nauwelijks lukt de doorwerking bij mij van de schok, die Ismee Tames mij bezorgde, uiteen te zetten. Een ander licht schijnt nu op allerlei zaken die mij altijd bezwaarden. Zij en hun verhaal zijn gewoon weggeduwd uit de geschiedenis. Heel, heel jammer.

Ik troost mij wel met de gedachte dat de vele dossiers van veroordeelde NSB'ers, die in het Nationaal Archief liggen, informatie bevatten van hun verhaal. Die informatie zal ooit door historici en journalisten opgezocht worden. Hun kant van de zaak....ik durf nauwelijks hardop te zeggen hoe graag ik hierover zou horen.

Dineke Swart, Groningen

NIET DE SCHULD, WEL DE STRAF

Dit is de titel van een artikel geschreven door Lenie Hanse-Bolle in het vierde nummer van het blad Cogiscope, jaargang 2013.

Lenie Hanse-Bolle heeft in 2009 een afstudeerscriptie geschreven over een aantal egodocumenten die in de tachtiger jaren door KFO geschreven werden. (te lezen op: www.jhsg.nl, zoekterm 'lenie bolle'). Zij vermeldt dat hun verhalen in de eerste jaren na de oorlog niet aan de orde kwamen, omdat er slechts aandacht was voor de gevallen, het verzet en de Joodse slachtoffers. Pas in de tachtiger jaren kwam er aandacht voor psychisch leed van andere groepen in de samenleving, en opvallend daarbij was dat de 'tweede generatie', de kinderen van oorlogsgetroffenen, aandacht voor hun problematiek ging vragen. De kinderen van voormalige NSB'ers zochten contact met radiopastor Alje Klammer en via hem met de door o.a. hem en Mario Montessori opgerichte zelfhulporganisatie Herkenning (1981). Zes autobiografieën verschenen er tussen 1981 en 1989, veel interviews werden in kranten en tijdschriften gepubliceerd.

Naast overeenkomsten in de problematiek van KFO en die van andere kinderen van de oorlog in Nederland, waren er ook verschillen bleek al in die tijd: KFO schaamden zich voor de keuze van hun ouders, terwijl bij andere groeperingen kinderen trots konden zijn. KFO werd de schuld van de vaders aangerekend, rouwen over gesneuvelde familieleden werd onmogelijk gemaakt, ze zaten in een loyaliteitsconflict tussen afkeer van de politieke keuze van hun ouders en de kinderlijke liefde tot hen. En er was altijd angst over het verleden te praten – vandaar dat het exacte aantal van KFO onmogelijk is in te schatten.

Schrijven was voor de hierboven genoemde auteurs een vorm van verwerking, een moedige daad. Toen bekend werd wie achter het pseudoniem van Rinnes Rijke school werd de auteur bedreigd! Het laten verschijnen van hun autobiografie was ook bedoeld om lotgenoten een verhaal vol herkenningspunten te geven, een handreiking aan hen om ook het eigen levensverhaal onder ogen te zien. Duidelijk is dat het bij allen ging om mensen die kind waren tijdens de oorlog en daardoor niet verantwoordelijk waren voor de keuzes van hun ouders.

Lenie noemt vervolgens een aantal gebeurtenissen die in veel verhalen voorkomen: de vlucht naar Duitsland na Dolle Dinsdag, het verblijf in Duitsland, de arrestatie en internering, of opvang in kindertehuizen, de pesterijen op school en op straat, sociale uitsluiting. Uit alle verhalen blijkt de ontwrichting van hun leven zonneklaar. Lenie memoreert dat het voor het Niod-onderzoek 'Erfenissen van collaboratie' onmogelijk bleek een representatieve groep NSB-kinderen samen te stellen. 'Om die reden is het onderzoek meer gericht op de manier waarop wetenschappers, media en overheid naar de NSB-gezinnen keken in plaats van op de problematiek van de kinderen zelf. *De representativiteitseis zit het onderzoek van deze groep kinderen in de weg en dat is tragisch* (cursivering door GSB).

Voor de kinderen van 'foute' ouders voelt het, 65 jaar na de bevrijding – opnieuw – alsof hun ervaringen niet erkend en niet serieus genomen worden. 'Door hun omgeving vaak gezien als (behorend bij de) daders, hebben veel KFO ervaren: niet de schuld, wel de straf'.

GSB

EEN KMA-OFFICIER AAN HET OOSTFRONT

Gerhard Stroink, die op zijn 16^e al lid was van de NSB, verliet in 1938 de KMA als best geslaagde tweede luitenant bij het Wapen der Infanterie. Omdat hij de mentaliteit en de discipline in de Nederlandse landmacht maar niks vond, meldde hij zich in 1942 voor de tweede maal als vrijwilliger aan bij de Waffen-SS. Hij volgde nogmaals een officiersopleiding, deze keer aan de Junkerschule in Tölz. Als ordonnansofficier in het regiment *Germania* van de even vermaarde als beruchte 5^e Duitse SS-Pantserdivisie *Wiking*, vocht hij in de zomer van 1943 zes weken onafgebroken tegen de Russen in de omgeving van Charkov. Hij raakte daarbij zwaar gewond en was militair niet meer inzetbaar. Zijn ervaringen legde hij vast in *Uit het dagboek van een ordonnansofficier*. Gerhard gaf Henk Eefting toestemming om dat te publiceren. Daarin kijken we als het ware over de schouders van de jonge Stroink mee naar de meedogenloze gevechten tussen de Duitse infanteristen en de communisten. Na de bevrijding kreeg hij de doodstraf, maar in hoger beroep en door gratie kwam hij in 1953 weer op vrije voeten. Zijn gezin heeft daar zwaar onder geleden. Hij werd een succesvol zakenman. Intussen werd hij door de Binnenlandse Veiligheids Dienst (BVD) benaderd om de gangen van de oud-nazi's in de DDR, het voormalige Oost-Duitsland, na te gaan. Hij sprak immers vloeiend Duits en kende de weg.

Henk Eefting is de auteur van dit spannende boek "Een KMA-officier aan het Oostfront". Hij was in zijn werkzame leven commando-officier, luitenant-kolonel der infanterie en directeur van de militaire strafgevangenis *Nieuwersluis*. Hij schreef eerder *De achterkant van de bevrijding* (Gopher Publishers 2003); *De Bijzondere Rechtspleging 1944-1952* (2^e druk, Aspekt 2007) en *Collaboratie, landverraad en heldendaden*, (Aspekt 2011). Nadere informatie volgt nog.

Henk Eefting

Uit een persbericht:

FRIDA DEN HOLLANDER: EEN VERHAAL DAT VERTELD MOET WORDEN

Een meisje van ouders die foute keuzes maakten. Een zwerftocht met de Jeugdstorm. Naar Duitsland. Een lappenpop en drie koffers. Gevaarlijke terugtocht naar Nederland. Bijltjesdag. Het kampleven. Leven met een geheim.

Het boek is uitgegeven bij Brave New Books en is te bestellen via:

<http://www.bravenewbooks.nl/books/17152>, prijs 29,50 euro.

De schrijfster stelt zich in haar persbericht aldus voor: 'Mijn naam is Frida. Ik ben geboren in Zierikzee. De eerste 21 jaar waren avontuurlijk. Mijn ouders waren, zoals iedereen zegt: "fout in de oorlog". Geëvacueerd in 1944. Gezworven door Nederland en Duitsland. Na het kamp bij pleegouders in huis geweest. Ik was jaren in het onderwijs werkzaam. Denkend aan mijn jeugd ben ik tot de conclusie gekomen dat ik geen foute ouders had, maar zij maakten foute keuzes. Mijn ouders hebben mij geleerd, dat je naaste belangrijk is, ongeacht cultuur of aard.'

Nog een citaat uit het persbericht: 'Het is een verhaal van een gezin, verscheurd door de oorlog. Na de oorlog kunnen ze heel moeilijk weer aan elkaar wennen. Het eindigt in het jaar waarin ze eindelijk haar eigen keuzes kan maken.'

INEZ HOLLANDER: VERSTILDE STEMMEN EN VERZWEGEN LEVENS

Uitg. Atlas, 2009 ISBN 978 90 450 1440 1

Boeken over de oorlog lezen is niet direct een hobby van me, maar als er een nieuw boek verschijnt dat door een lotgenoot geschreven is, of door een van de lezers van het International Bulletin, dan ga ik het lezen niet uit de weg. En vaak boeit de lectuur me en leer ik dingen vanuit een andere invalshoek te bekijken.

Toen ik het boek van Inez Hollander bestelde, had ik geen idee – een beetje dom uiteraard – dat het óók over de oorlog zou gaan. Inez die aan een universiteit in de VS werkt kreeg van haar zoontje allerlei vragen over Indonesië toen ze met het gezin een keer in een Indonesisch restaurant in San Francisco zaten te eten. Hij wilde weten wat gamelanmuziek was en wat wajangpoppen waren en hij verwachtte van zijn moeder uitgebreid antwoord: haar voorfamilie had toch in Indonesië gewoond? Tot haar verbazing wist Inez haar zoontje weinig uitleg te geven en eigenlijk schaamde ze zich daarover. Dit werd voor haar het startpunt om uit te zoeken hoe haar familie eigenlijk in 'de Oost' verzeild was geraakt, wat de diverse familieleden daar hadden gedaan, kortom ze ging op zoek naar haar 'roots'. Maar al gauw stuitte ze op allerlei onduidelijkheden rond de dood van oudoom Peddy, de broer van haar grootvader, en zijn twee dochters Willy en Joke, tijdens of vlak na de Tweede Wereldoorlog. Haar speurtocht ging zich tenslotte helemaal richten op het uitzoeken van de omstandigheden en de juiste toedracht van hun overlijden.

Haar boek bevat in kort bestek de geschiedenis van de Indonesische Archipel toen deze onder invloed en bewind van de Nederlanders kwam. De lijn van de 'grote' geschiedenis wordt afgewisseld met de gegevens uit de 'kleine' geschiedenis van haar familie. Dit drukt je nog eens met de neus op wat je natuurlijk best

weet: ieders levensgeschiedenis vindt plaats binnen de grote context van de nationale en internationale geschiedenis. De schrijfster heeft veel bronnen gebruikt: boeken, documenten, artikelen, gegevens van het internet, gesprekken met tijdgenoten en ooggetuigen en zij legt daarover ook verantwoording af. Daardoor krijgt haar studie een wetenschappelijk tintje terwijl het die pretentie helemaal niet heeft.

Daarnaast probeert ze de verschillende familieleden te 'volgen' op hun reizen naar en van Indië, zich in te leven in wat ze gezien en gedaan zullen hebben, aan de hand van boeken die over een bepaalde periode gaan of over gebieden waar haar familieleden heen gingen. Dit wordt indringender naarmate de dertiger jaren behandeld worden en het begin en het verloop van de oorlog aan bod komen. Ze heeft voor haar onderzoek naar Peddy, Willy en Joke heel veel materiaal doorgespit, ze heeft met hun broer Harry gesproken die zich eigenlijk niet met het verleden wilde bezighouden – net als zijn moeder die samen met hem alle verschrikkingen had overleefd maar nooit meer over wat haar overkomen was gesproken heeft, na die éne keer toen ze in Nederland aankwam. De schrijfster heeft ooggetuigenverslagen gelezen en kampdagboeken, gesproken met vrienden die de oorlog overleefd hebben, boeken van niet-Nederlanders doorgewerkt en gegevens met elkaar in verbinding gebracht. Het NIOD kon weinig concrete hulp bieden, en wilde bovendien geen kopieën van stukken uit geheime dossiers opsturen, Inez moest maar naar Nederland komen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft geheime dossiers, waarin ze uiteindelijk, na lang aandringen en lobbyen, een blik mocht werpen.

Toen haar manuscript af was stuurde ze het naar Harry, gespannen uitkijkend naar zijn reactie. Binnen achtenveertig kwam die: 'Hallo Inez, ik heb drie beschermengelen in mijn leven gehad: mijn zusje Willy omdat ze me altijd uit allerlei situaties redde, de Indonesiër tijdens het Goebeng-transport en jij, omdat je me *ziet*....het is alsof ik mijn hele leven in een bunker heb gewoond en jij de enige bent geweest die een gat in die bunker heeft geslagen. En nu komt er licht en liefde naar binnen. Die liefde bestaat uit interesse,

sympathie en contact zoals ik nog nooit ervaren heb in mijn leven.'

Dit is misschien het belangrijkste van haar zoektocht: ze heeft deze gevangen man gezien en erkend – iets waar hij zijn hele leven naar uitgekeken heeft. Toen hij en zijn moeder in Nederland arriveerden begreep niemand wat ze hadden meegemaakt en men was er niet in geïnteresseerd. Bekend is dat Nederlanders hun gerepatrieerde volksgenoten toevoegden: wij hadden hier de Hongerwinter en bij jullie in Indië was het toch lekker warm....

De zoektocht naar de 'waarheid' heeft me, tot mijn eigen verbazing, erg geraakt: ik ken heel die familie niet en toch...De manier waarop Inez te werk is gegaan is zo integer. Daarnaast is haar boek ook zo duidelijk het bewijs dat gedegen onderzoek hand in hand kan gaan met zich in proberen te leven in de beschreven personen, door ontbrekende stukken in te vullen met wat je verneemt van mensen die in soortgelijke omstandigheden hebben geleefd en dezelfde chaos en hetzelfde geweld hebben ondergaan.

Alle raadsels rond de dood van oom Peddy zijn niet opgelost, wel is zeker dat hij in de Soekamiskingevangenis overleden is en niet in een interneringskamp. De aanklacht was verzet tegen het regime, maar dit heeft hij nooit erkend. Zeker is ook dat enkele collega-planters een uiterst negatieve rol hebben gespeeld en daarmee andere planters de dood in hebben gejaagd. Of het echt om verzet ging of 'gewoon' om wapens die ze voor de oorlog van de regering hadden gekregen als burgerwacht, valt niet meer te achterhalen. Peddy's weduwe Fré kreeg in 1947 een brief van de secretaris van koningin Wilhelmina, waarin stond dat Peddy van zijn vrijheid was beroofd, en waarschijnlijk gemarteld was, en zijn leven had geofferd voor het vaderland. Wist de staf van de koningin meer en waarom hebben ze die informatie niet doorgegeven? Voor het verwerken van trauma's is informatie uiterst belangrijk. Peddy's activiteit viel onder het Nederlands verzet, dus had zijn weduwe recht op een speciaal pensioen gehad. Het hoeft niet te verbazen dat ze dat nooit gekregen heeft!

Het is goed bekend onder welke omstandigheden Willy en Joke zijn omgekomen. Ze waren begin oktober 1945 samen met hun moeder en broertje naar Soerabaja gereisd, blij om uit het kamp weg te zijn. De mensen in de kampen waren in de oorlog zo geïsoleerd geweest dat ze niet wisten wat er zich daar buiten afspeelde: dat vooral jonge nationalistengeweld pleegden en 'belanda's' verwonden of afslachtten. In Soerabaja was de situatie explosief door het ophitsen van Soetomo, een leider die het ongenoegen van de inwoners over niet nagekomen beloften van de koloniale overheid wist uit te buiten en hun tot revolutie wist over te halen. Die revolutie barstte los op 28 oktober, toen manschappen van het Britse leger vrouwen en kinderen uit hun wijken kwamen ophalen om ze naar een veiliger gebied te brengen. Het transport passeerde precies het punt waarop de vooraf geplande revolutie zou beginnen. De trucks lagen meteen onder vuur: op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats. Harry en zijn moeder overleefden het gevecht, Harry die gewond was werd door een van de rebellen verdedigd tegen zijn mederebellen... Waarbij weer eens duidelijk wordt dat generalisaties altijd uitzonderingen hebben. Willy moet in het gevecht gedood zijn en waarschijnlijk verminkt zoals dat bij de andere slachtoffers gebeurde. Joke was gewond, maar werd nog met haar moeder en broer herenigd, voor ze in het ziekenhuis stierf. Sla geschiedenisboeken op en zoek naar deze revolutiedagen in Soerabaja – waar Soekarno overigens niet achter stond – zoek naar het Goebeng-transport en je zult er geen regel over vinden. Pas in 2000 verscheen er een eerste studie die deze tragedie tot onderwerp had.

Inez Hollander

We weten dat Japan nog steeds moeite heeft om het eigen oorlogsverleden onder ogen te zien, maar ook Indonesië bekijkt het verleden zeer selectief. Soetomo die de afslachting van Soerabaja op zijn geweten heeft, werd niet lang geleden verheven tot held van Indonesië. Maar Nederland doet het niet veel beter. Inez Hollander wijdt daar enkele paragrafen aan waarin ze probeert tot een verklaring te komen voor de Nederlandse onverschilligheid ten opzichte van de oorlog in 'de Oost' en hun volksgenoten die daar ten slachtoffer aan vielen.

Ze schrijft: 'Waarom kunnen we geen genuanceerd debat houden over het koloniale tijdperk, de oorlog, de bersiap, de onafhankelijkheidsstrijd, maar ook de politionele acties? Waar komt dit stilzwijgen vandaan?'

Ze zoekt de oorzaak hiervan in het feit dat Nederlanders voor een groot deel de oorlog vereenzelvigen met de Holocaust. De Jappenkampen waren geen Duitse concentratiekampen, de Japanners wilden de blanken niet uitroeien, maar martelden wel en gaven hun zo weinig voedsel dat velen van honger stierven.

De ijsskoude douche die de voormalige KNIL-ers kregen toen ze in Nederland kwamen en door de overheid volkomen in de steek gelaten werden spreekt boekdelen.

De crisis in de multiculturele samenleving werd niet pas zichtbaar na de moord op Pim Fortuyn, stelt de schrijfster, maar was er al vlak na de oorlog, toen repatrianten toegesist werd:

'Pinda, pinda, ga terug naar je eigen land.' Nederlanders weten weinig over de oorlog in Azië, ze zijn geobsedeerd door de oorlog in het Westen en de holocaust, ze keuren het kolonialisme af en stellen met terugwerkende kracht alle Nederlanders die in Indië werkten verantwoordelijk voor de fouten en feilen van het systeem (dat niet veel beter of slechter was dan dat van andere koloniale mogendheden, Engeland en Frankrijk). Op de scholen wordt meestal nauwelijks aandacht besteed aan het koloniale verleden, [tenzij het het examenonderwerp van dat jaar is. GSB].

Het beeld van het koloniale verleden dat we als Nederlanders hebben is meestal negatief, terwijl er zeker redenen voor nuancering zijn. 'Als laatste: geweld is geweld en moord is moord, of het nu gepleegd wordt door een Nederlandse administrateur, een Japanse soldaat, een Indonesische rebel of een Nederlandse soldaat. In het belang van de geschiedenis moeten we alles registreren en beschrijven en niet censureren omdat dat misschien 'gevoelig' ligt of taboe is. Peddy, Willy en Joke waren bijna vergeten als het aan de Japanse, Indonesische of Nederlandse geschiedenisbronnen had gelegen.'

'De waarheid vertellen betekent niet altijd tact of schoonheid nastreven, maar het is in democratische landen als Amerika en Nederland onze civiele plicht ontvankelijk te zijn voor die waarheid. Alleen op deze manier kan Nederland zichzelf in de koloniale spiegel bekijken en zeggen: laat de verhalen tot mij komen en vertel me 'hoe de oorlog is verdwenen en herhaal ze honderd malen, alle malen zal ik wenen' (uit Vrede van Leo Vroman)

GSB

[De foto van de twee meisjes die bij dit artikel staat, komt, vanuit een iets andere hoek genomen, ook in dit boek voor. De schrijfster veronderstelde dat het Willy en Joke waren, maar na verschijning van het boek meldde zich iemand die er zeker van was dat het andere meisjes zijn. De foto is wel symbolisch, zo schreef de auteur mij: twee 'blanke' meisjes die 'koelie-werk' doen].

HANS GOEDKOOP: DE LAATSTE MAN. Een herinnering

Uitg. Augustus, ISBN 978 90 457 0574 3

Vier jaar geleden overleed mijn moeder en begon ik een verhaal uit de familie na te zoeken. Niet voor een boek, gewoon voor mezelf en mijn broers. Maar eenmaal onder handen kreeg het een eigen wil. Het haakte aan bij iets groters, een van die wezenlijke stukken Nederlandse geschiedenis die toch haast niemand kent, en het bleek dringend verteld te willen worden. Zo hebt u alsnog een boek in handen. Met een verhaal dat zich uit de wachtkamer van de geschiedenis naar de openbaarheid dringt na tientallen jaren van – laten we het vergeten noemen. Vergeten omdat herinneren een luxe is die niet elke generatie zich kan veroorloven.'

Hans Goedkoop is op zoek gegaan naar de reden waarom zijn grootvader van moederskant, D.R.A. Van Langen, als generaal uit Indië vertrok, maar in Nederland een ondergeschikte functie kreeg als adviseur bij de brandweer.

Zijn moeder kon hem niet veel gegevens verstrekken, zij was samen met haar zusje al dadelijk na de oorlog naar Nederland vertrokken om hier haar studie af te maken. Bovendien vertelde een militair thuis niet veel van waaruit zijn werk bestond en een officiersvrouw hoorde zich geen zorgen te maken. Toch kreeg hij enkele kleine aanwijzingen die hem steeds verder voerden naar de oplossing van het raadsel. Grootvader blijkt een rol gespeeld te hebben bij de ontsnapping van Westerling – met goedvinden van een hoge politicus in Nederland (die ontsnapping was in het landsbelang) en met afkeuring – naderhand, want hij was niet op de hoogte – van de gouverneur-generaal. Twee tegengestelde visies, wat je ook doet, er zal altijd kritiek komen! De Indonesiërs waren Westerling ook liever kwijt, maar na zijn mislukte poging tot opstand hadden ze hem graag zelf berecht.

Uit stukken die Hans Goedkoop in diverse archieven ontdekte en bestudeerde blijkt dat

men zijn grootvader na het debacle met Westerling naar Nederland had willen terughalen.

Maar dan ineens, krijgt hij de opdracht om overal in de Archipel de compagnieën van het KNIL te ontbinden en de zaak netjes af te ronden. Dat doet hij – en hij doet dat goed! De schrijver vindt, na tweede consciëntieuze lezing van brieven en documenten korte zinnestukjes die wijzen naar een probleem dat zijn direct leiding-gevend met hem hadden, n.l. zijn houding ten opzichte van de dekolonisatie. Het besluit van de Nederlandse regering dat de 'inlandse' KNIL-lers maar moesten opgaan in het leger van Soekarno werd door Van Langen sterk bekritiseerd. Hoe konden de manschappen nu in dienst gaan in een leger dat ze slechts enkele jaren tevoren hadden bestreden? Overal was er onrust onder de KNIL-lers – en juist omdat Van Langen goed begreep waarom dat was, kreeg hij de opdracht de zaak van Nederland in de Oost af te ronden, want hij was als een van de weinigen in staat om de manschappen het onvermijdelijke te laten aanvaarden. Zo volbracht hij met grote loyaliteit een opdracht waar hij persoonlijk fel tegen was. Het leverde hem de onderscheiding op van ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Zijn kostje leek gekocht als hij in het vaderland zou terugkeren. Hem werd nog een belangrijke post in de VS aangeboden, maar er kwamen verkiezingen, en de zaak werd op zijn beloop gelaten en Van Langen en zijn dienst voor het Landsbelang werden vergeten.

Hans Goedkoop schrijft prachtig, hij legt zijn ziel en zaligheid in dit boek. Nog een paar citaten. Over een scène in een film waarin te zien is hoe de Nederlandse vlag gestreken wordt, schrijft hij: 'De Nederlandse manschappen doen nauwgezet wat hun te doen staat, ze lijken meester over het moment. Je zou er bijna bij vergeten dat ze dat niet waren en dat het moment er juist een was van een niet te benoemen, haast niet te verdragen nederlaag.' Over Van Langen: '...maar hij moet hebben aangevoeld dat hij aan het begin stond van het einde. Zijn saluut aan Djokja was er een aan meer dan drie eeuwen Nederlands-Indië.' Grootvader vertelde af en toe dat hij Soekarno bij zijn arrestatie had kunnen doodschieten, dan zou alles anders gelopen zijn, dan was Indië niet 'verkocht'. Ongetwijfeld zal hij begrepen

hebben dat de zaak veel ingewikkelder lag, maar 'Hij was niet van zins zijn machteloosheid tegenover de dingen onder ogen te zien, of dat ten overstaan van anderen te doen.'

'Het had geen zin om na te kaarten, want we moesten door, en dat bleek wonder boven wonder nog te lukken ook.'

Goedkoop laat zien hoe Nederland na het verlies van Indië op zoek ging naar een nieuw gevoel van eigenwaarde: trouwste lid van de Nato, voorvechter voor verenigd Europa, vooraan in de rij van landen die ontwikkelingssamenwerking bevorderden, niet ten eigen bate maar voor het nut van het algemeen 'en toonden ons daarin een gidsland. De moraal [of moralisme? GSB] werd het terrein, het enig mogelijke, waarop een klein land als het onze toch weer groot kon zijn.'

'Die hoogmoed, die verraadt hoe diep in 1949 de vernedering zat, is sinds de jaren tachtig minder nodig geworden voor ons zelfgevoel.' Goedkoop ziet hoe we ons aanpasten aan de realiteit, maar 'de geschiedenis is zoek. Wie weet nog dat er 170.000 Nederlandse militairen op de been waren tijdens de politionele acties? De spreekwoordelijke vijf dagen strijd tegen de Duitsers in 1940 [...] daar zijn we nog altijd vol van. Maar wie beseft nog dat we na de bevrijding vier jaar lang een echte oorlog uitvochten in Indië?'

In de familie circuleren stukjes geschiedenis, woorden die emoties van teleurstelling uitdrukken. Zo heeft Van Langen uitbetaald gekregen tot de dag dat de troepen ontbonden werden, geen dag langer. Maar: 'Zelfs een dienstmeid wordt nog tot het eind van de maand doorbetaald.' Dat er weinig in de familie te traceren valt, ligt ook aan Van Langen zelf. Hij heeft een doos met paperassen die hij nodig zou kunnen hebben als 'ze' hem voor het gerecht zouden dagen, zelf afgeleverd in Den Haag.

De houding van Van Langen ten opzichte van zijn meerderen was niet gericht op verandering van beleid, hij hoopte te bereiken 'een erkenning van de mensen die door dat beleid in de verdrukking kwamen. Mensen als hijzelf, die met hun hele hebben en houwen vastzaten aan het koloniale leven en er nu het doodvonnis van moesten ondertekenen. Zie ons, zegt hij, zie hoe ons bestaan tussen de

raderen van de geschiedenis verdwijnt.[...] Hij nam het op voor wat over het hoofd gezien werd, weggemoffeld, stilgezwegen. Hij wist ongetwijfeld dat hij daar niet veel succes van mocht verwachten en deed het misschien wel juist terwijl hij niet veel mocht verwachten. Dat is trouw. Dat is loyaliteit.'[...] 'Hij organiseert het afscheid van een leger en een leven dat het zijne is geweest. Hij demonteert zijn eigen geschiedenis, heel letterlijk, [...] Zo in je eigen vlees snijden, ga er maar aan staan.' De mannen worden aan het eind gehuldigd. 'Maar waar ze voor worden gehuldigd is dat ze aanvaarden dat hun eigen land niet meer van hen zal zijn en dat het verre Nederland voor velen geen vervangend thuis zal zijn. De waarheid is dat ze worden gehuldigd omdat ze aanvaarden dat ze voortaan juist geen steunpilaren van ons land meer zullen zijn.'

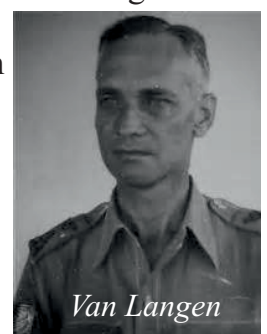
Grootvader moet beseft hebben dat hij, met Nederlandse Leeuw en al, 'op zijn verdwijnpunt afaat.'

Van Langen werkte met zijn overtuiging en de smetteloos verlopen ontbindingsceremonies op het geweten van anderen. 'Wat deden zij? Ze konden kennelijk niet anders dan hem respecteren en zelfs huldigen om zijn principes. Maar de keerzij was dat zij dus minder principieel en onbaatzuchtig waren, meer afwachtend, wie weet ronduit opportunistisch. Zijn aanwezigheid zou hen daar aan blijven herinneren zolang hij in hun kring verkeerde – en dus groeide er in stilte een gedeeld belang om hem uit die kring te laten verdwijnen, schijnbaar onbedoeld, zodat ze niet langer aan hem herinnerd hoefden te worden'.

Men reageerde op Van Langen net zoals men op een klokkenluider reageert die een boodschap brengt die men wil vergeten: daarna wordt de klokkenluider uitgerangeerd en vergeten. 'Je moet door, denken de anderen. Je moet tenslotte door.'

'Zo'n man. Zo'n moreel. Hoe moet het geweest zijn om dat alles jaren op te brengen en dan te verdwijnen in een kier van de tijd, als dank. Probeer het u voor te stellen. Mag dat? Mag dat iemand overkomen?'

GSB

EEN VERGELIJKING TUSSEN BRITSE EN DUITSE OORLOGSKINDEREN

Alie Bathie uit Engeland heeft de situatie waarin de kinderen in het Verenigd Koninkrijk tijdens en vlak na de oorlog verkeerden vergeleken met die van de kinderen in Duitsland. Uit studies van historici zoals Guido Knopp of psychologen zoals Ruth Barnett was het haar al duidelijk geworden dat de Duitse kinderen meer te verduren hadden gehad, en ook gedurende langere tijd.

De voedselsituatie was in Engeland niet rooskleurig, er was een distributiestelsel ingesteld, sommige producten waren schaars; maar in Duitsland dreigden kinderen van honger om te komen.

Zowel in Engeland als in Duitsland kregen kinderen te maken met bombardementen en reageerden ze in eerste instantie met nieuwsgierigheid, verzamelden stukjes ijzer. Maar al spoedig namen spanning en angst de overhand.

In Engeland waren kinderen massaal naar het platteland geëvacueerd, hoewel sommige gebieden bepaald niet veilig waren zoals achteraf bleek. De kinderen maakten zich zorgen om hun achtergebleven familie die zich wél in de gevarenzone bevonden.

In Duitsland zaten stadskinderen nacht na nacht in de schuilkelders. Zij die het bombardement van Dresden meemaakten waren getuige van een vuurstorm. De oudste leden van de Hitlerjugend waren onder de wapenen geroepen, voor hen was er geen schuilplaats. Alie Bathie merkt hier bij op,

dat er een verschil was op dit punt tussen Engelse en Duitse kinderen. De Duitse kinderen hadden bij de Hitler Jugend geleerd om hun emoties onder controle te houden, van hen werd verwacht dat ze zich voor het vaderland en voor hun medeburgers zouden inzetten, terwijl de Engelse kinderen hun angst niet door stoerheid hoefden te overschreeuwen.

Angst is door veel geëvacueerde kinderen als een belangrijke stresserende factor genoemd.

Een andere belastende ervaring was de scheiding van hun familie. Door veel psychologen wordt het van je ouders gescheiden worden gezien als een basistrauma voor kinderen. Natuurlijk zijn er grote verschillen te bespeuren, die samenhangen met de leeftijd waarop een kind alleen kwam te staan, de situatie in het gastgezin, de aan- of afwezigheid van broertjes, zusjes of kinderen van dezelfde school en het karakter van het kind. Het werd door oudere kinderen als persoonlijke schuld gezien als broertjes en zusjes op wie ze zouden passen, zoals hun ouders gevraagd hadden en zij plechtig beloofd hadden dat te doen, naar andere gezinnen of andere plaatsen werden gebracht.

Na de oorlog hadden sommige kinderen het er moeilijk mee dat ze afscheid moesten nemen van hun gastfamilie, waar ze het soms beter hadden gehad dan thuis. Voor anderen was het een opluchting weer naar huis te kunnen, waar dan echter vaak bleek dat in die tussentijd de diverse gezinsleden andere ervaringen hadden opgedaan en men min of meer van elkaar vervreemd was geraakt.

In Duitsland waren ook kinderen door de Kinderlandverschickung naar het platteland gebracht, eerst voor zomerkampen, later uit veiligheidsoverwegingen. Terugkeer naar huis was aan het eind van de oorlog soms niet mogelijk omdat het stadsdeel waar hun huis had gestaan, verwoest was. Ook hier waren de levens van hen die in de stad waren gebleven en van hun kinderen op het platteland totaal anders verlopen. Grote

groepen Duitsers moesten aan het eind van de oorlog hun woongebied verlaten en trokken naar het Westen. Kinderen raakten vermist, stierven onderweg van ontbering. Onderweg troffen ze verwoesting aan, er was geen eten of onderdak, de bevolking was haatdragend. En ze kwamen tenslotte aan in een verwoest land, waar de nood nog zeker tot in 1946 voortduurde. Kinderen zwierven door ruïnes, gingen op rooftocht om voor zichzelf en het gezin aan de nodige spullen te komen. Van hun handigheid hing soms het overleven van het gezin af, een volwassen taak waarbij grenzen van fatsoen overschreden moesten worden.

De Duitse kinderen kregen, in tegenstelling tot de Engelse, ook te maken met buitenlandse legers. Aan het eind van de oorlog vluchtten Duitse gezinnen voor het Russische leger uit naar het Westen, de Russen werden gevreesd om hun genadeloosheid. Vrouwen en meisjes vreesden verkrachting, moeders probeerden hun dochters als jongens te kleden om het gevaar af te wenden. Kinderen vingen de angst van de moeders op of moesten toekijken hoe de vreemde soldaten zich aan hun moeder vergrepen. Later werd er ook nooit meer over gesproken, vaak om de huisvaders te sparen: de eer van de familie verdedigen was mannentaak, de mannen zouden zich kunnen schamen dat ze tekort geschoten waren – ze waren meestal afwezig doordat ze aan het front vochten. De geallieerde soldaten waren geen brave Hendrikken, maar zij gedroegen zich zeker beter dan de Russische bondgenoten.

In Engeland kon men na de oorlog trots zijn op de overwinning, de kinderen werd duidelijk gemaakt dat alle opofferingen uiteindelijk niet voor niets waren geweest. Maar in Duitsland was dat niet aan de orde. Hitler pleegde zelfmoord en veel Duitsers voelden zich verweesd en in de steek gelaten. Er zullen ongetwijfeld ook Duitsers geweest die het einde van de oorlog en de ondergang van het Nazi-rijk met vreugde begroetten.

Toen bekend werd wat er in de concentratiekampen gebeurd was, kwamen schuld – en schaamtegevoelens de gevoelens van malaise door het wegvallen van de ideologie versterken. Voortaan behoorden ze tot het 'dadervolk' terwijl ze geïndoctrineerd waren met het idee tot het Herrenvolk te behoren.

Veel Duitsers die kind waren tijdens de oorlog hebben vreselijke dingen meegemaakt. Toch werden zij heel lang niet als oorlogsslachtoffers gezien, ze waren nu eenmaal Duitse kinderen en dus.....

Pas in de negentiger jaren, maar vooral in de laatste tien jaren is er consensus over gekomen hen onverkort als oorlogsgetroffenen te beschouwen.

(samenvatting GSB)

Mogelijkheden tot inzage van dossiers bij het Nationaal Archief

In het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging zijn de justitiële dossiers van de van collaboratie met de Duitse bezetter verdachte Nederlanders ondergebracht.

De toegankelijkheid van de dossiers wordt bepaald door de Archiefwet van 1995.

Bij het Nationaal Archief gelden beperkende voorwaarden voor de inzage van de dossiers. Deze beperking geldt echter alleen als de persoon waarover informatie gezocht wordt in het archief nog in leven is. Is deze echter overleden, dan is het archief in principe voor iedere burger toegankelijk. Het Nationaal Archief wijst geïnteresseerden echter wel op de belangen van de kinderen en familie van de persoon waarover informatie gezocht wordt.

Adres:

Nationaal Archief
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

Openingstijden:

dinsdag	9.00 – 21.00 uur
woensdag t/m vrijdag	9.00 – 17.00 uur
zaterdag	9.00 – 13.00 uur

Familieleden van betrokkenen hebben recht op inzage als:

- de desbetreffende is overleden
- de desbetreffende toestemming geeft tot inzage

Als de aanvrager een verklaring van een psychiater of psychotherapeut kan overleggen waarin de hulpverlener duidelijk maakt dat het voor het geestelijk welzijn van de aanvrager onontbeerlijk is dat de gezochte informatie verkregen wordt, kan er informatie gegeven worden door een ambtenaar van het Rijksarchief; de aanvrager kan dan echter niet zelf het dossier inzien.

Voor informatie kan men contact opnemen met het Nationaal Archief (voorheen Rijksarchief):

telefoon: 070 3315444
fax: 070 3315499
email: info@nationaalarchief.nl
website: www.nationaalarchief.nl

Het verzoek tot inzage van een dossier moet schriftelijk worden ingediend bij het volgende adres:

Nationaal Archief
Secretariaat afd. Publiek
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

In dit verzoek dient voor te komen, moet respectievelijk bijgesloten worden:

- Naam, volledige voornamen, geboortjaar en -plaats van degene naar wie onderzoek wordt gedaan.
- Bewijs van overlijden van deze persoon (uittreksel uit het overlijdensregister, aan te vragen bij de afdeling Burgerzaken van de gemeente waar de persoon is overleden of een kopie van een rouwkaart). Voor een persoon geboren vóór 1909 is dit bewijs van overlijden niet noodzakelijk.

Als de persoon in kwestie niet overleden is dan is een door hem of haar getekende verklaring waarin toestemming verleend wordt noodzakelijk.

Deze verklaring dient vergezeld te gaan van een kopie van een geldig legitimatiebewijs van degene die toestemming geeft.

Bij het verzoek moet de relatie tussen aanvrager en de persoon in kwestie aangeduid worden, er moet een korte motivering gegeven worden van de wens tot inzage, en er moeten zoveel mogelijk relevante gegevens over de betrokkene vermeld worden, zoals naam, eventueel meisjesnaam, de organisatie waar hij/zij tijdens de bezetting lid van was.

Het Nationaal Archief bekijkt of er een dossier over de persoon in kwestie aanwezig is.

Als dat niet zo is, wordt u dat gemeld. Als het wel aanwezig is, stuurt men u een brief met de regels van het inzagerecht. Daarop komt ook het telefoonnummer voor dat u bellen moet voor een afspraak. Meestal ontvangt u na twee tot drie weken antwoord.

Het is niet toegestaan documenten uit het dossier mee te nemen, er mag ook niets gekopieerd worden. U mag wel gegevens overschrijven. Een en ander is bedoeld om niet alleen de privacy van de betrokkene te beschermen maar ook die van de directe verwanten.

COLOFON

Het Bulletin is een uitgave van de Stichting Werkgroep Herkenning.

Het doel van de Werkgroep is:

- het bevorderen van hulpverlening aan hen die in hun persoonlijk en/of maatschappelijk leven moeilijkheden ondervinden, doordat een of beide (groot)ouder(s) aan de kant van de bezetter stond(en) dan wel tot de bezetter behoorde(n)
- bekendheid geven aan de problematiek van deze groepering

De Werkgroep is niet verbonden aan enige politieke partij, levensbeschouwelijke stroming of kerkelijk genootschap. De Werkgroep distantieert zich nadrukkelijk van elke vorm van of sympathie voor (neo)fascisme en (neo)nazisme.

Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt begin juni 2014.

Kopij hiervoor moet **voor 2 mei 2014**

in het bezit zijn van de redactie:

gonda.scheffel-baars@werkgroepherkenning.nl of
Gonda Scheffel-Baars, Nieuwsteeg 12,
4196 AM Tricht.

We stellen het op prijs als u uw bijdragen digitaal aanlevert. Is dat niet mogelijk dan zijn geschreven of getypte bijdragen op papier uiteraard ook welkom.

Niets uit dit nummer mag worden overgenomen anders dan na toestemming van de redactie.

Redactie:

Cuny Holthuis-Buve

Gonda Scheffel-Baars

Jaargang 29, nummer 1, maart 2014

